

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-72-113>

УДК 336.7:368:330.3

ІНТЕГРАЦІЯ ESG-ПРИНЦИПІВ У ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ: ГЛОБАЛЬНІ ТРЕНДИ ТА МІСЦЕВІ ОСОБЛИВОСТІ

INTEGRATION OF ESG PRINCIPLES INTO THE ACTIVITIES OF UKRAINIAN INSURANCE COMPANIES: GLOBAL TRENDS AND LOCAL SPECIFICITIES

Опальчук Руслана Миколаївнакандидат економічних наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3733-8182>**Чорновол Алла Олегівна**доктор економічних наук,
Приватний вищий навчальний заклад «Буковинський університет»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5155-7317>**Поплюйко Ярослава Валеріївна**кандидат економічних наук, доцент,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3379-2177>**Opalchuk Ruslana**

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

Chornovol Alla

Private Higher Education Establishment «Bukovinian University»

Popliuiko Yaroslava

Taras Shevchenko National University of Kyiv

Статтю присвячено дослідженню глобальних трендів інтеграції ESG-принципів у діяльність страхових компаній в Україні. Встановлено, що сучасний страховий ринок перебуває під впливом світових тенденцій сталого розвитку, які дедалі більше визначають його стратегічні пріоритети. У відповідь на зростаючі ESG-виклики страхові компанії адаптують свої бізнес-моделі, впроваджуючи принципи сталого розвитку як на рівні корпоративного управління, так і в операційній діяльності, тоді як місцеві особливості ESG у вітчизняному страхуванні визначаються впливом війни, недостатньою регуляцією, низькою обізнаністю клієнтів та потенціалом розвитку зеленого страхування. У висновках зазначено, що сучасний страховий ринок активно інтегрує ESG-принципи, що зміцнює його стійкість і конкурентоспроможність. Подальший розвиток ESG у страхуванні сприятиме адаптації до міжнародних стандартів та інтеграції у світові ринки.

Ключові слова: ESG-принципи, страхові компанії, сталий розвиток, корпоративне управління, зелене страхування, інвестиції, регуляція, конкурентоспроможність.

The article is devoted to the study of global trends in the integration of ESG principles into the activities of insurance companies in Ukraine. It is noted that the modern insurance market is influenced by global trends in sustainable development, which increasingly determine its strategic priorities. In response to growing ESG challenges, insurance companies are adapting their business models, implementing the principles of sustainable development both at the level of corporate governance and in operational activities. It is noted that the local features of ESG in domestic insurance are determined by the impact of the war, insufficient regulation, low customer awareness and the potential for the development of green insurance. The war creates new challenges, in particular, regarding the insurance of military risks and displaced persons, and also requires the adaptation of insurance policies to the

conditions of post-war recovery. Currently, Ukraine does not have mandatory requirements for ESG reporting, but there is a gradual approach to European standards. At the same time, low customer awareness of ESG products requires active promotion of green insurance and educational initiatives. At the same time, there is an increase in demand for insurance for renewable energy sources, electric transport and ecological construction, which opens up prospects for sustainable development of the insurance market. State initiatives and international support can contribute to the adaptation of European ESG practices and strengthening the environmental responsibility of business. The conclusion states that the modern insurance market is actively integrating ESG principles, which strengthens its sustainability and competitiveness. In Ukraine, this process is still at an early stage, but awareness of its importance is growing, which opens up prospects for attracting investment and strengthening customer trust. Further development of ESG in insurance will contribute to adaptation to international standards and integration into global markets.

Keywords: ESG principles, insurance companies, sustainable development, corporate governance, green insurance, investments, regulation, competitiveness.

Постановка проблеми. Інтеграція принципів ESG (екологічних, соціальних і корпоративних стандартів управління) у діяльність українських страхових компаній є важливим кроком на шляху до сталого розвитку та підвищення прозорості бізнесу. Сьогодні ESG-принципи стають глобальним стандартом для багатьох сфер, зокрема для страхової галузі, що не лише збільшує соціальну відповідальність, але і сприяє зростанню фінансової стабільності компаній.

Однак, незважаючи на глобальні тренди, українські страхові компанії ще стикаються з труднощами у впровадженні системи ESG. Недостатня підтримка з боку держави та відсутність спеціалізованих інструментів для оцінювання й моніторингу ризиків, пов'язаних зі сталим розвитком, можуть ускладнити інтеграцію цих принципів. До того ж специфіка ринку страхування в Україні, зокрема обмежена кількість компаній, які надають послуги із зеленого фінансування чи екологічного страхування, створює додаткові бар'єри на шляху до адаптації ESG.

Отже, виникає потреба дослідити, як світові тенденції щодо інтеграції ESG-принципів можна адаптувати до місцевих умов в Україні, а також виявити ключові фактори успішного впровадження ESG у страхову діяльність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останні дослідження підкреслюють важливість інтеграції ESG-принципів у функціонування вітчизняного бізнесу загалом та страхових компаній зокрема. Так, Л. Бондаренко та І. Скоропад [1] аналізують поширення ESG-принципів у світовому та українському бізнес-середовищі, акцентуючи увагу на їх актуальності в умовах війни та післявоєнної відбудови. Автори відзначають парадоксальну кореляцію між відкритістю бізнесу та зростанням фінансових маніпуляцій, а також розглядають ризики, пов'язані з інвес-

туванням на засадах ESG. Л. Бондаренко та А. Блават [2] вивчають можливості інвестування в сталий розвиток України під час війни через ESG-орієнтовані стратегії. Дослідники визначають ключові напрями інвестування, такі як оборонно-промисловий комплекс, екологічні технології та корпоративне управління, а також оцінюють ризики, спричинені нестабільністю ринку. К. Середюк [9] аналізує, як у воєнний період українські компанії впроваджують ESG-практики, звертає увагу на їх переваги, виклики та роль держави у стимулюванні цього процесу. Л. Нечипорук [7] визначає роль страхової галузі для сталого розвитку економіки через швидке врегулювання збитків і здійснення заходів для зменшення ризиків. Дослідниця окреслює важливість ESG-принципів у страховій сфері та розглядає Принципи сталого страхування (PSI) і потенціал нових технологій, зокрема штучного інтелекту, для підвищення ефективності та стійкості страхового бізнесу. Н. Приказюк [8] вивчає впровадження ESG-підходів у діяльність фінансових інститутів, особливо небанківських. Авторка аналізує зростаючий інтерес до ESG-фінансових продуктів, регуляторний вплив і можливості для інновацій та описує конкурентні переваги ESG-орієнтованих установ, такі як розширення ринків і розвиток нових фінансових стратегій.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на наявність наукових праць щодо інтеграції ESG-принципів у страхову діяльність на глобальному рівні, на українському ринку ця тема залишається недостатньо вивченою. Зокрема, не було проведено детальних досліджень щодо особливостей адаптації ESG-принципів саме в контексті українських страхових компаній, ураховуючи локальні економічні, правові та соціальні умови.

У цій статті ми прагнемо з'ясувати, як глобальні тенденції інтеграції ESG-принципів у страхову діяльність можна адаптувати до умов українського ринку.

Мета статті – дослідити глобальні тренди інтеграції ESG-принципів у діяльність страхових компаній та вивчити специфіку їх впровадження в Україні.

Відповідно до мети слід розв'язати низку завдань:

1. Визначити вплив глобальних трендів ESG на страховий ринок.
2. Розглянути основні тренди ESG у страхуванні.
3. Обґрунтувати перспективи та виклики впровадження ESG у страховий бізнес України.

Методологія дослідження. Для досягнення мети дослідження застосовано критичний аналіз наукової літератури (для вивчення глобальних трендів та теоретичних основ ESG-ініціатив у страхуванні), метод синтезу (щоб об'єднати різні підходи та відомості для оцінювання поточного стану інтеграції ESG у страхові компанії України), табличний метод (для систематизації даних у вигляді таблиць), метод наукового абстрагування (для формулювання висновків з метою узагальнення отриманих результатів і вироблення рекомендацій щодо подальшого розвитку ESG-принципів у страховій сфері України).

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасний страховий ринок перебуває під впливом глобальних трендів сталого розвитку, які дедалі більше визначають його стратегічні пріоритети. У відповідь на зростаючі ESG-виклики страхові компанії адаптують свої бізнес-моделі, впроваджуючи принципи сталого розвитку як на рівні корпоративного управління, так і в операційній діяльності.

Інтеграція ESG-принципів є важливим елементом формування довгострокової стійкості страховиків. Вона охоплює екологічно орієнтований андеррайтинг, етичні інвестиційні стратегії, соціальну відповідальність перед клієнтами та суспільством, а також удосконалення корпоративного управління. У розвинених країнах цей підхід уже став стандартною практикою, тоді як в Україні його впровадження лише набирає обертів.

ESG-парадигма – це не просто набір стандартів, а ідеологічна трансформація сучасного бізнесу, що зміщує фокус із виключного прагнення до прибутку на відповідальність за вплив компанії у сферах екології, соціальних відносин та корпоративного управління [1].

Інтеграція ESG-стратегій не лише забезпечує сталий розвиток компаній, а й посилює їх конкурентну позицію, зміцнює імідж та сприяє залученню інвестицій [6].

Станом на сьогодні 96% із 250 найбільших компаній світу (G250) доповідають про сталий розвиток [10]. Найпоширенішими форматами звітності є звіти Global Reporting Initiative (GRI), а також звіти, підготовлені відповідно до директив і стандартів, зокрема EU Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD), Dow Jones Sustainability Index (DJSI) та ISO 26000.

Звіти про сталий розвиток є корисним інструментом для інвесторів та аналітиків, оскільки допомагають оцінити ризики, репутацію компанії та її вплив на ринкову вартість у короткостроковій, середньостроковій і довгостроковій перспективах. Для ефективного розкриття інформації щодо Цілей сталого розвитку (ЦСР) у таких звітах доцільно використовувати принципи ESG, що дозволяють зацікавленим сторонам краще розуміти, як компанія управляє ризиками та можливостями, пов'язаними із цими ключовими сферами [5, с. 118].

Страхова галузь має широкий арсенал інструментів для підтримки стабільності економічних суб'єктів. Це швидке врегулювання збитків, спричинених страховими подіями, що дає змогу зберегти бізнес; усунення ризиків із балансів компаній для зменшення їх впливу на кризові ситуації; надання рекомендацій щодо управління та зменшення ризиків.

На глобальному рівні страхова галузь орієнтується на створення інфраструктури, яка вирішує численні питання, пов'язані з екологічними (E), соціальними (S) та управлінськими (G) аспектами, що об'єднані під парасолькою «ESG» [7, с. 199].

Страхові компанії по всьому світу активно впроваджують ESG-інвестування у свою діяльність, наприклад [11]:

– AXA (Франція) – один із найбільших світових страховиків, що взяв на себе ряд зобов'язань щодо сталого інвестування. Компанія стала лідером у застосуванні ESG-факторів у свої інвестиційні рішення, а також пообіцяла спрямовувати значні кошти в зелені активи та сприяти підвищенню прозорості ESG-звітності;

– Swiss Re (Швейцарія) – одна з провідних перестрахових компаній світу, що інтегрувала контрольні показники ESG у свій інвестиційний процес та впровадила чіткі принципи відповідального інвестування;

– Legal & General (Великобританія) – страховий гігант, що активно бореться з кліматичними ризиками та використовує свій вплив як ключовий інституційний інвестор для стимулювання компаній до вдосконалення їх ESG-практик.

Серед глобальних трендів інтеграції ESG у страхуванні відзначимо:

1. Страхування кліматичних ризиків:

– багато глобальних страхових компаній розширюють страхові продукти для бізнесів, що потерпають від зміни клімату (посухи, повені, урагани);

– перехід до зеленого страхування – покриття ризиків для відновлюваної енергетики та екологічно чистих технологій.

2. Декарбонізацію інвестиційних портфелів:

– відмова від фінансування проєктів, пов'язаних із викопним паливом, на користь сталого розвитку;

– страхові компанії скорочують підтримку вуглецево-інтенсивних галузей.

3. ESG-звітність та прозорість:

– запровадження міжнародних стандартів звітності (наприклад, Sustainable Insurance Forum, TCFD);

– розвиток ризик-менеджменту з урахуванням ESG-факторів.

4. Соціальну відповідальність:

– введення спеціальних програм страхування для соціально вразливих груп;

– посилення політики рівності, інклюзії та боротьби з дискримінацією в корпоративному управлінні.

5. Цифровізацію страхових процесів:

– використання цифрових технологій для управління ризиками та покращення клі-

єнтського досвіду. Застосування цифрових технологій, таких як онлайн-страхування та штучного інтелекту для оцінювання ризиків, дозволяє адаптувати страхову діяльність до сучасних викликів [4, с. 63];

– перехід на Paperless страхування (електронні поліси, автоматизація обробки претензій).

Інтеграція ESG-принципів у діяльність українських страхових компаній є важливим кроком на шляху до стійкого розвитку фінансового сектору. Впровадження цих стандартів дасть змогу страховим компаніям не лише покращити власну репутацію, а й знизити ризики, пов'язані з екологічними та соціальними факторами.

Зауважимо, що останнім часом багато вітчизняних страхових компаній почали переглядати або удосконалювати свої портфелі, щоб застосувати принципи ESG або хоча б на них орієнтуватися [8].

У цьому контексті важливо оцінити як переваги, так і виклики впровадження ESG-практик у страховий бізнес (табл. 1).

Водночас важливо підкреслити й місцеві особливості ESG у вітчизняному страхуванні:

1. Війна та її вплив на страхування:

– нові виклики: страхування військових ризиків, страхування життя військових і переселенців;

– необхідність адаптації політик до умов воєнного часу та післявоєнного відновлення.

2. Недостатня ESG-регуляція:

– в Україні поки що немає обов'язкових вимог до ESG-звітності страхових компаній;

– поступове наближення до стандартів ЄС (включаючи Директиву про нефінансову звітність – NFRD).

Таблиця 1

Переваги та виклики впровадження ESG-практик у страховий бізнес

Переваги	Виклики
Підвищення стійкості бізнесу. Дотримання ESG-принципів сприяє стабільності компанії, що особливо важливо в кризові періоди, зокрема під час воєнних конфліктів.	Економічні труднощі. В умовах війни може спостерігатися скорочення економічної активності та зменшення доступу до фінансування.
Привабливість для інвесторів. ESG-підхід набуває популярності серед глобальних інвесторів, що може полегшити залучення капіталу.	Політична нестабільність. Невизначеність у політичному середовищі може створювати перепони для впровадження ESG-практик.
Зниження ризиків. Екологічні, соціальні та корпоративні ризики можуть бути надто загрозливими в кризових умовах, а ESG-стандарти допомагають їх мінімізувати.	Складність відмови від застарілих практик. Перехід на ESG-модель потребує значних ресурсів та може викликати опір серед консервативних учасників ринку.

Джерело: сформовано на основі [9]

3. Низька обізнаність клієнтів про ESG-продукти:

- потреба в популяризації зеленого страхування, страхування кліматичних ризиків;
- впровадження освітніх ініціатив для бізнесу та громадськості.

4. Можливості для розвитку зеленого страхування:

- зростання попиту на страхування ВДЕ (вітроенергетика, сонячні станції);
- страхування електротранспорту та екологічного будівництва.

Можливості для становлення зеленого страхування в Україні відкривають нові перспективи для страхового ринку, сприяючи переходу до сталого розвитку. Зокрема, зростає попит на страхування відновлюваних джерел енергії (ВДЕ), таких як вітроенергетика та сонячні електростанції, а також активно поширюється страхування електротранспорту та екологічного будівництва.

Важливо зазначити, що інвестування в дослідження та розроблення екологічно чистих джерел енергії не лише розвиває зелену економіку, а й відіграє ключову роль у досягненні енергетичної незалежності України. Енергетичні інвестиції 2023 року мають значний потенціал, оскільки промисловість дедалі активніше переходить до сталого розвитку та екологічно чистих практик [3]. Зокрема, особливу увагу приділено чистій енергії як альтернативі традиційним нафтовим і газовим ресурсам. Це застосування сонячної та вітрової енергетики, використання етанолу як біопалива, що дозволяє зменшити залежність від імпортованих енергоносіїв.

Перехід на відновлювані джерела енергії передбачає модернізацію енергетичної інфраструктури. Очікується, що зруйновані теплоелектростанції (ТЕС) та теплоелектроцентралі (ТЕЦ) будуть замінені на сучасні вугільні комплекси з ефективними системами очищення викидів, біоТЕЦ, а також високоефективні газові ТЕС з високою маневреністю.

Окремо варто відзначити важливість інвестування в проєкти декарбонізації та розвиток біоенергетики, зокрема у виробництво біогазу. Такі стратегії враховують необхідність зниження викидів вуглекислого газу та мінімізацію негативного впливу на довкілля [2]. Проте виклики екологічної безпеки залишаються критичними, особливо в умовах війни,

коли знищення екосистем через військові дії, як-от руйнування Каховської ГЕС, може мати довгострокові наслідки.

Порушення природного балансу в одній частині світу неминуче впливає на глобальну екосистему. Наприклад, великі лісові пожежі, спричинені бойовими діями, призводять до масштабного забруднення атмосфери. До того ж підпали складів паливно-мастильних матеріалів, нафтопродуктів та хімічних підприємств вивільняють у повітря десятки тисяч тон токсичних речовин, забруднюючи водойми та завдаючи шкоди очисним спорудам. Тому екологічні ініціативи, включаючи зелене страхування, мають не лише економічне, а й стратегічне значення для майбутнього сталого розвитку України.

5. Державні ініціативи та міжнародна підтримка:

- Україна може отримати фінансову підтримку від міжнародних партнерів для розвитку сталого страхування.

- адаптація практик ЄС щодо ESG-контролю та екологічної відповідальності бізнесу.

Висновки. Отже, сучасний страховий ринок дедалі більше орієнтується на інтеграцію ESG-принципів, що сприяє його довгостроковій стійкості та конкурентоспроможності. Впровадження екологічно орієнтованого андеррайтингу, соціальної відповідальності та прозорого корпоративного управління вже стало стандартною практикою в розвинених країнах.

В Україні цей процес лише набирає обертів, проте поступово зростає усвідомлення його важливості серед страхових компаній. Основні виклики пов'язані з економічними труднощами, політичною нестабільністю та потребою трансформації традиційних бізнес-моделей. Водночас ESG-підхід відкриває нові можливості для залучення інвестицій, зниження ризиків та посилення довіри клієнтів. Подальший розвиток цього напрямку в українському страховому бізнесі сприятиме його адаптації до міжнародних стандартів та інтеграції в глобальні ринки.

Перспективні напрями подальших досліджень. Подальші наукові дослідження можуть бути спрямовані на вивчення практик європейських та світових лідерів у сфері сталого страхування та можливостей їх адаптації до українського ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бондаренко Л., Скоропад І. Сучасні тенденції ESG-активностей компаній в Україні та світі. *Економіка та суспільство*. 2024. № 66. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-66-62>.
2. Бондаренко Л., Блавт А. Акценти інвестування у сталий розвиток на принципах ESG в умовах воєнного стану в Україні. *Економіка та суспільство*. 2024. № 59. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-48>.
3. Віблій П., Блавт А. Інвестиційний потенціал України в умовах війни. *Галицький економічний вісник*. 2023. Т. 82 (3). С. 80–89. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gev_2023_3_12.
4. Качула С. В., Беякова К. О. Розвиток страхового ринку України в умовах воєнного стану. *Investments: practice and experience*. 2024. № 20. С. 59–64. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2024.20.59>.
5. Костюченко В., Пащенко І., Саковець І. Принципи ESG і цілі сталого розвитку: обліковий аспект. *Grail of Science*. 2023. № 27. С. 117–123. DOI: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.12.05.2023.012>.
6. Лагодієнко О. В. Теоретичні та практичні особливості проектного підходу до управління програмою втілення ESG стратегії в умовах цифровізації. *Ефективна економіка*. 2024. № 8. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.8.52>.
7. Нечипорук Л. В. Страхова підтримка сталого розвитку економіки. *Сталий розвиток економіки*. 2024. № 2 (49). С. 195–199. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-49-30>.
8. Приказюк Н. Впровадження принципів ESG небанківськими фінансовими інститутами: тенденції та перспективи. *Економіка та суспільство*. 2024. № 61. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-39>.
9. Середюк К. Впровадження практики ESG в діяльність українських компаній у воєнний період. *Причорноморські економічні студії*. 2023. № 84. С. 41–46. DOI: <https://doi.org/10.32782/bses.84-6>.
10. Key global trends in sustainability reporting. KPMG. URL: <https://kpmg.com/xx/en/home/insights/2022/09/survey-of-sustainability-reporting-2022/global-trends.html>.
11. Sustainable/ESG investing in insurance: Frequently asked questions. Milliman. URL: <https://www.milliman.com/en/insight/sustainable-esg-investing-insurance-frequently-asked-questions>.

REFERENCES:

1. Bondarenko, L., & Skoropad, I. (2024). Suchasni tendentsii ESG-aktyvnosti kompanii v Ukraini ta sviti [Modern trends of ESG activities of companies in Ukraine and the world]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 66. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-66-62> (in Ukrainian).
2. Bondarenko, L., & Blavt, A. (2024). Aktsenty investuvannia u stalyy rozvytok na pryntsypakh ESG v umovakh voiennoho stanu v Ukraini [Investment priorities in sustainable development based on ESG principles in wartime Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 59. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-48> (in Ukrainian).
3. Viblyi, P., & Blavt, A. (2023). Investytsiyni potentsial Ukrainy v umovakh viiny [Ukraine's investment potential in wartime conditions]. *Halytskyi ekonomichnyi visnyk*, vol. 82(3), pp. 80–89. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gev_2023_3_12 (in Ukrainian).
4. Kachula, S. V., & Bieliakova, K. O. (2024). Rozvytok strakhovoho rynku Ukrainy v umovakh voiennoho stanu [Development of the Ukrainian insurance market under martial law]. *Investments: practice and experience*, no. 20, pp. 59–64. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2024.20.59> (in Ukrainian).
5. Kostiuchenko, V., Pashchenko, I., & Sakovets, I. (2023). Pryntsypy ESG i tsili staloho rozvytku: oblikovy aspekt [ESG principles and sustainable development goals: an accounting aspect]. *Grail of Science*, no. 27, pp. 117–123. DOI: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.12.05.2023.012> (in Ukrainian).
6. Lahodienko, O. V. (2024). Teoretychni ta praktychni osoblyvosti proektnoho pidkhodu do upravlinnia prohramoiu vtilennia ESG stratehii v umovakh tsyfrovizatsii [Theoretical and practical aspects of a project approach to ESG strategy implementation in the context of digitalization]. *Efektivna ekonomika*, no. 8. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.8.52> (in Ukrainian).
7. Nechiporuk, L. V. (2024). Strakhova pidtrymka staloho rozvytku ekonomiky [Insurance support for sustainable economic development]. *Stalyy rozvytok ekonomiky*, no. 2(49), pp. 195–199. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-49-30> (in Ukrainian).
8. Prykazyuk, N. (2024). Vprovadzhennia pryntsypiv ESG nebankivskymy finansovymy instytutamy: tendentsii ta perspektyvy [Implementation of ESG principles by non-banking financial institutions: trends and perspectives]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 61. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-39> (in Ukrainian).
9. Serediuk, K. (2023). Vprovadzhennia praktyky ESG v diialnist ukraïnskykh kompanii u voïennyi period [Implementation of ESG practices in Ukrainian companies during the war period]. *Prychornomorski ekonomichni studii*, no. 84, pp. 41–46. DOI: <https://doi.org/10.32782/bses.84-6> (in Ukrainian).
10. Key global trends in sustainability reporting. (2022) KPMG. URL: <https://kpmg.com/xx/en/home/insights/2022/09/survey-of-sustainability-reporting-2022/global-trends.html>
11. Sustainable/ESG investing in insurance: Frequently asked questions. Milliman (2024). URL: <https://www.milliman.com/en/insight/sustainable-esg-investing-insurance-frequently-asked-questions>